

vandaar dit boek

Saskia Goldschmidt, actrice en schrijfster

‘Meteen wist ik: dit is een gouden onderwerp’

“In het Niod-archief las ik het persoonlijke dossier van Ernst Laqueur, toen ik onderzoek deed voor mijn vorige boek, ‘Verplicht gelukkig’. Dat ging over mijn vader en zijn Joodse familie. Die Laqueur stond aan de wieg van het farmaceutische bedrijf Organon in Oss. In de stukken trof ik een briefje aan uit 1938, waarop stond dat er begin vorige eeuw bij Organon sprake was van grootschalig misbruik van fabrieksmeisjes. Laqueur moest daarvan hebben geweten, werd gesuggereerd. Dat raakte me, mijn vader is ooit getrouwd geweest met Laqueurs dochter. Hij voelde als familie.

Ik raakte gefascineerd door het ontstaan van Organon en wist onmiddellijk: dit is een gouden onderwerp voor een roman. Om meerdere redenen vond ik de geschiedenis van het bedrijf interessant. Organon was ontstaan uit een grote exportslachterij van twee Joodse broers tussen wie het contrast niet groter kon zijn. De een was een mecenas, de ander misbruikte zijn werkneemsters. In het Brabants Historisch Informatie Centrum vond ik de bevestiging dat er daadwerkelijk seksueel misbruik had plaatsgevonden.

Daarnaast ontstond het bedrijf in een fascinerende periode. Mensen leefden vlak na de Tweede Wereldoorlog in de overtuiging dat de laatste geheimen van de schepping ontrafeld zouden worden. In de hele wereld probeerden wetenschappers hormonen uit organen te halen.

Het was ook de tijd waarin wetenschap en commercie voor het eerst de handen ineen sloegen. Dat leidde tot spectaculaire resultaten, maar ook tot frictie. Organon worstelde met ethische kwesties als de vraag: wanneer gaan we voor het testen van medicijnen over

van dieren op mensen? Regelgeving was er nog niet.

Mijn boek moest fictie worden, ook dat wist ik meteen. Ik las een boek van Marius Tausk over Organon, waarin ik een aantal hiaten aantrof. Het was duidelijk dat hij pijnlijke gebeurtenissen had weggelaten, waaronder het misbruik. Dat prikkelde mij om een fictieve werkelijkheid te creëren.

Ik verlangde al naar het schrijven van fictie toen ik nog werkte aan ‘Verplicht gelukkig’. Vaak dacht ik bij dat boek: voor het verhaal zou het zoveel mooier zijn als de werkelijkheid anders in elkaar had gezeten. Maar toen was ik gebonden aan feiten.

Nu wilde ik vrijheid, me laten leiden door mijn personages en mijn eigen geest. In mijn boek worden nieuwe medicijnen dus op fabrieksmeisjes uitgetest, en krijgt een van de twee fabriekseigenaren testosteron toegediend. De andere broer heb ik gemodelleerd naar Dominique Strauss-Kahn, wiens zaak speelde toen ik dit schreef. ‘Ik zie aan de ogen van die meisjes of ze willen, zelfs als ze zich daar zelf niet van bewust zijn’, is een letterlijke tekst van DSK, die ik mijn personage in de mond leg.

Voortdurend krijg ik de vraag wat ‘waar’ is in mijn boek en wat niet. Dat is lastig. Ik kan niet genoeg benadrukken dat ‘De hormoonfabriek’ fictie is. Ik heb niet geambieerd om de bedrijfs-geschiedenis van Organon te beschrijven. Ik heb een mooie roman willen schrijven, over thema’s die ons allemaal raken.”

HINKE HAMER

Saskia Goldschmidt: De hormoonfabriek. Cossee, Amsterdam; 288 blz. € 18,90

‘Ik heb voor mijn personage citaten van Dominique Strauss-Kahn gebruikt’

framing

Een slimme politica trapt niet in de val die voor haar is neergezet, beschrijft Hans de Bruijn. Hij ontleedt de taal van de macht.

Seksisme

Tony Abbott, de oppositieleider in Australië, denkt te kunnen scoren. De Kamervoorzitter heeft grof-seksistische sms’jes verzonden. Hij moet aftreden, vindt Abbott. Zijn frame: seksisme past niet bij deze hoge functie.

Dat is lastig voor premier Julia Gillard. Zij strijdt altijd al tegen seksisme en moet het dus wel met Abbott eens zijn. Maar de Kamervoorzitter is ook haar coalitiegeenoot.

Hoe reageert Gillard? Een kwartier lang vaart ze uit tegen Abbott met zijn verwijten. Ze laat zich niet de les lezen over seksisme door ‘deze man’. Nu niet, nooit niet. Ze werd persoonlijk beledigd toen hij abortus een gemakkelijke keuze noemde. Ze werd persoonlijk beledigd toen hij bij een plakkaat stond met ‘Weg met de heks’. Ze werd persoonlijk beledigd, nee, alle Australische vrouwen werden beledigd toen hij hen ‘huisvrouwen’ noemde. “Seksisme en misogynie, elke dag opnieuw, bij deze man.”

Wat is Gillards strategie? Heel eenvoudig: ze stapt niet in het frame van Abbott, maar zegt iets over zijn frame. Het effect? Gillard hoeft niet te kiezen tussen strijd tegen seksisme en de parlementsvoorzitter. En Abbott zit opeens in de verkeerde film, waarin het veel minder genieten is. De toespraak van Julia Gillard is een hit op YouTube.